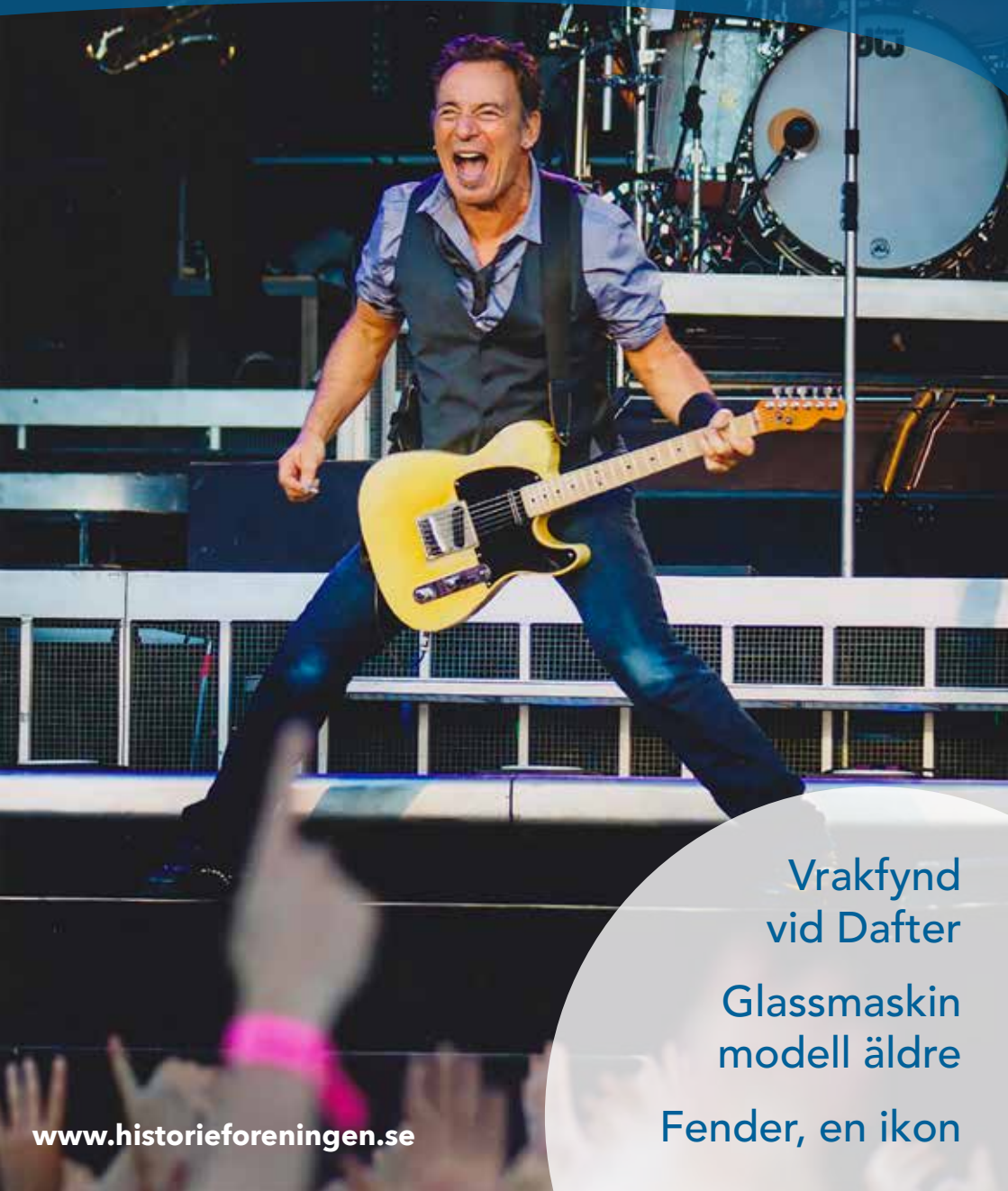

Strömstads Historieförening

Årgång 22 • Nummer 124 • Juni 2017

Vrakfynd
vid Dafter

Glassmaskin
modell äldre

Fender, en ikon

Historia med fullt ös!

Ibland sägs det lite vanvördigt att historia har väl något mossigt över sig. Fel, fel, fel! Det framgår t ex av två artiklar i dagens tidning:

- elgitarren Fender som är en ikon i popbranschen och som bl a Bruce Springsteen använder (dagens omslag och artikel sid. 8-9),

- racerlegenden Erik Berger, 92, som kör banracing i sin specialtrimmade Ford (sid. 4-5).

Detta om något är samtidshistoria med fullt ös!

Vårt bokprojekt om Strömstad har anmälts som kandidat till Årets hembygdsbok. Detta är en landsomfattande tävlan så konkurrensen är hård. Vinnande bok kommer att beaktgöras på årets Bokmessa i Göteborg i september.

SHF var inbjuden till Prestebakke den 27 april, för

att under trevliga former informera om vår verksamhet och föreningens historia under 20 år. En mycket givande kväll med historia över gränsen och med målsättning att stärka samarbetet mellan våra föreningar.

SHF har tryckt upp ett informationsblad, som kommer att distribueras ut under maj månad i vårt område. Syftet är att sprida vår förenings målsättning, förmedla historia under trevliga former.

Ny studiecirkel. Att Bohuslän blev "svenskt" 1658

har vi fått höra många gånger. Men hur var det att leva i Bohuslän innan landskapet blev svenskt. Tillsammans försöker vi förstå Bohusläns roll i det norska Nord-sjöväldet. Vi kommer att samla kunskap om historiska skeenden, kyrkor, och byggnader som finns kvar från den norska tiden. Vi kommer också att besöka flera av dessa platser.

Studiecirkeln kommer att bestå både av träffar inomhus och turer till olika delar av Bohuslän.

Till sist en enträgen uppmaning till alla våra medlemmar: i fortsättningen måste vi betala med sedlar (inte mynt!) för t ex fiket på våra möten. Detta pga av bankernas regler för hantering av pengar.

*Text: Åke Svanberg &
Rolf Lindqvist*

Clive Jupp och Åke Svanberg diskuterade de båda föreningarnas samarbete vid mötet i Strömstad.

Nya kontakter med SHF:s vänförening

SHF har utökat sitt samarbete med den engelska historieföreningen Mortimer History Society.

Det var i samband med Spring Word Festival som Mortimers styrelsemedlem Clive Jupp besökte Strömstad. Vid ett möte med SHF beslutades att de båda föreningarna skulle utbyta medlemskap samt att länka hemsidorna till varandra.

- Vår förening ser verkligen fram emot att utveckla kontakterna med Strömstads Historieförening, säger

Clive Jupp. Vi kan lära mycket av varandra.

Föreningen hör hemma i den lilla staden Ledbury i sydvästra England. Namnet Mortimer har för övrigt mycket gamla anor. Den förste ättlingen kom från Normandie år 1066 tillsammans med Wilhelm Erövraren!

I Ledbury med omgivningarna finns en mängd historiska sevärdheter som går tillbaka ända till den romerska perioden i Storbritannien.

Text och foto: Rolf Lindqvist

**Strömstads
Historieförening**
nummer 124, årgång 22
Juni, 2017.

Södra Hamngatan 26
452 30 Strömstad

Redaktion
Rolf Lindqvist, Ann-Katrin
Eklund, Tage Ödlund, Ulf
Hansson, Åke Svanberg

shf.red@historieforeningen.se
www.historieforeningen.se
www.facebook.com/
historieforeningen

Foto omslag: Bruce Springsteen
Foto: Andreas Carlsson

Tryck och produktion
Nordbloms Trycksaker AB
Hamburgsund, 0525-332 84

Papper 150 gr silk

Styrelsen
Ordförande
Rolf Lindqvist, 073-963 99 93
rl.lindqvist@telia.com

Vice Ordförande
Sonia Svensson, 070-21 35 220
svenssonsonia@gmail.com

Sekreterare
Tage Ödlund, 073-143 30 75
tageodlund@gmail.com

Kassör
Ingrid Sundemar, 0526-253 01
ingrid.sundemar@telia.com

Ledamöter
Ulf Hansson, Kristina Moosberg,
Bo Magnusson, Tommy Grahn,
Åke Svanberg

Medlemsavgift
175 kr för år 2017
BG. 5371-5389

440 Medlemmar

Klubbrummet på Strömstad
Museum håller öppet för
medlemmar varje måndagskväll
vår och höst kl 18-20.
Välkommen in på fika och samtal.

Racingminnen med vital veteran

En biltävling i Bengtsfors 1947 har en speciell plats i racinglegenden Erik Bergers hjärta. Det framkom när han på aprilmötet berättade minnen från sin långa karriär.

Han vann denna sin allra första tävling. Den enda kvinnliga deltagaren blev omsider hans fru. -Jag vann, hon vann – och vi vann varandra. Och håller ihop ännu, sa Erik Berger, 92 år i år.

*Erik Berger i full fart på två hjul(!) i sin specialtrimmade Ford Escort för banracing.
Foto: Bengt-Åke Gustavsson, Racefoto.*

*Erik Berger och Åke Svanberg har träffats många gånger i samband med tävlingar. Nu fick de samtala inför rekordpublik på aprilmötet.
Foto: Tage Ödlund.*

1947 hade han haft körkort i tre år. Första övningen fick han efter en middagsbjudning där en taxichaufför tittat för djupt i glaset. Körningen gick bra.

-På den tiden var det ju bara doktorn, landsfiskalen, taxi och någon lastbilschaufför på vägarna.

Körkortet erövrades 1944 efter en mycket kort provkörning i en stor förkrigs-Chevrolet med gengas.

Och en enda teorifråga! Som värnpliktig på A9 i Kristinehamn såg han till att hamna på MC-luckan.

-Du blev regementsmästare i 12 av 13 tävlingar, påminde motorsportsintresserade SHF-aren Åke Svanberg, som ledde samtalet med Berger inför en publik på närmare 100 personer.

Efter premiären i Bengtsfors följde ett oräkneligt antal tävlingar, i Sverige och Europa.

Enbart 1960 deltog Berger i 40 tävlingar. Han vann en tredjedel, däribland stora klassen i Midnattssolsrallyt där han sensationellt besegrade storfavoriten tysken Eugen Böhringer.

Samma år var Berger på gång att även vinna Gene-

verallyt, men beordrades släppa fram tvåan...

Saab-åren bäst

Framgångsåret 1960 ledde till kontrakt med Saab. Den första av flera SM-segrar erövrades i en Saab 96.

-De tre åren med Saab var mina bästa, sa Berger.

Erik Berger har tävlat på en mängd banor, en del på isbelagda sjöar, däribland Strömsvattnet.

-Jag minns ännu hur glad jag var när jag körde hem efter att ha vunnit här 1967.

Strömstadsbon Lennart Lystads däck med 25 milimeters dubbar har han också i gott minne.

-Han var verkligen specialist på sådana däck.

Efter 20 års uppehåll återvände Erik Berger till bilsporten som 72-åring.

Initiativet kom från en man, förlamad efter en bilolycka som satt stopp för eget tävlande.

-Han hade mig som idol och frågade: "Om jag köper den här bilen kör du den då?"

Körde i hatt

Återupptagen karriär har lett till att Berger enligt Guinness Rekordbok är världens äldsta racerförare.

Många välkända racingnamn nämndes under kvällen - alla borta, en del i förtid.

Ronnie Peterson var en nära vän.

-När jag fick veta om olyckan var det som att förlora en broder.

Själv har Erik Berger haft lyckan att klara både luftfärder och bilbränder. Säkerheten i sporten har också höjts, med hjälmar, flamsäkra kläder och stål-bågar

I början var det hatt och slips som gällde för förarna.

Text: Ann-Katrin Eklund

Om Erik Berger:

Företagare sedan ungdomen, jämsides med tävlandet. Varit engagerad i 20-talet butiker, bensinstation, taxirörelse med mera.

Familjeföretaget Bergers Lek & Bosättning har anor från 1901. Drivande i Dalsland Ring-satsningen.

Familj: Hustrun May-Lis, barnen Anders, aktiv tävlingsförrare, och Marie samt tre barnbarn.

Tävlande i ungdomen i skidåkning, orientering och terränglöpning. Motionerat i alla år.

Till hans recept för god hälsa hör även att börja dagen med ett glas vatten, en tesked fiskolja och havregrynsgröt med lingon.

Här kan man tala om napp! På ett av spanten hade ett fiskedrag råkat fästna. Gammalt och nytt på samma bild.

Vrakfynd i Dafterbukten

I slutet av april kom så Bobusläns museum igång med dykningarna på Tångeflo.

Inventeringsprojektet, som är ett samarbete med Strömstads historieförening, är på jakt efter de fyra svenska galärerna som sänktes i dessa vatten sommaren 1719. Dykningarna fick dessutom en välkommen support av Ivar Nesse-Aarrestad från det norska Riksantikvarieämbetet. Utifrån en tidigare gjord sonarundersökning genomförde vi sammanlagt ett 30-tal dykningar, från Nappstadsundet i söder till Jolkilen i norr.

Slutligen fann vi så ett vrak som mycket väl kan vara en av galärerna. Vraket ligger i Dafterbukten, en del av sundet mellan fastlandet och Daftö. Mjukt inbäddat i tjocka sediment sticker det upp en räcka med spant. Hur mycket som är bevarat av skrovet är idag svårt att säga. Spantens dimensioner och träslaget ek tyder på ett fartyg i en galärs storlek.

Intressant är även en muntlig tradition som anger ett vrak från stora nordiska kriget inom just detta område.

Frågan vi nu ställer oss är dels hur vi bäst kan identifiera vraket, dels hur

vi går vidare för att finna de övriga tre galärerna. För uppenbarligen finns mer att upptäcka från krigets dagar.

Utöver vraket gjorde vi andra fynd av bara farten. Bland de mer intressanta var en hög med barlaststen, som kan dateras till 1300-1400-tal tack vare fynd av keramik. I vår långsiktiga kartläggning av skärgårdens finmaskiga nät av äldre farleder och lastageplatser är denna typen av fynd av största vikt.

*Text & foto:
Thomas Bergstrand
(projektledare).*

PROFILEN

Solveig Gerdin-Ericson

Är 85 år och född i Säffle, Värmland. Efter realexamen utbildad till textillärare vid Seminariet för huslig utbildning i Göteborg. Tjänstgjorde i grundskolan i 5 år, utbildade blivande textillärare i 35 år i Göteborg. Träffade sin man 1949, flyttade till Strömstad 1991. Aktiv medlem i SHF med föredrag, kurser i sömnad av historiska kläder och Karl XII:s uniform. Gillar att resa, till exempel besökt Maldiverna och Grönland.

Vilken historisk person skulle du vilja träffa?

Selma Lagerlöf, en av Sveriges mest framgångsrika författare. Föddes 20 november 1858, avled 16 mars 1940 på gården Mårbacka, i Värmland. 1882 började hon på lärarinneseminariet i Stockholm. Slutade sin tjänst som lärare i Landskrona och gav 1891 ut

Gösta Berlings saga. Nils Holgersson utkom 1906-1907. Första kvinnan i Svenska Akademien och första kvinna att få Nobelpriset i litteratur, 1909. Stred för kvinnlig rösträtt. Teknisk intresserad, köpte första bilen 1923, radio och telefon 1925. Besökte Strömstad som barn 1863 och som sommargäst 1915 och 1916. Fick inspiration till boken Bannlyst här.

Vilket historiskt skeende skulle du vilja dyka ner i för en dag?

Följa med på SAS första flygning över Nordpolen. Den 15 november 1954 steg passagerarna ombord på ett flygplan med namnet Helge Viking på Kastrup. Destinationen var Los Angeles. Samtidigt startade Leif Viking från Los Angeles mot Kastrup. När planen möttes ovanför Nordpolen sändes denna historiska händelse i radion

till Danmark, Norge och Sverige. SAS kunde i reklam syfte skriva "Först över Nordpolen".

Vilket historiskt årtal har fastnat hos dig?

På midsommardagen den 24 juni 1523 red Gustav Eriksson in som kung Gustav i det befriade Stockholm och fick stadens nycklar av borgmästare Jöns Jonsson. Riksdagen i Strängnäs hade den 6 juni 1523 valt Gustav Eriksson till Sveriges kung.

Foto: Stephen Niemeier www.pexels.com

Gitarrernas Rolls-Royce.

Det är inte bara stora musiker som har skapat musikhistoria.

Clarence "Leo" Fender, föddes 10 augusti 1909 i Anaheim, Kalifornien. Redan som barn älskade Fender att pilla med elektronik och hans farbror, som hade en radioaffär, gav Leo överblivna delar att "leka med" och så småningom började han att reparera radioapparater hemma.

Keith Richards är en annan av de stora som använder Fender.

Leo Fender var en elektronisk naturbegåvning. Han skapade världens mest berömda gitarr.

1938 lånade han 600\$ och startade sin egna verkstad. Han började konstruera och tillverka högtalaranläggningar och förstärkare. Han började anlitas av musiker och hans goda rykte spred sig. Han började också att intressera sig för gitarrer och insåg att den stora klanglådan inte behövdes, utan en träplanka med mikrofon och en förstärkare räckte för att gitarristen skulle höras i dom stora orkestrarna. "Elplankan" var uppfunnen. Hans första gitarrmodell kom 1948 och kallades Broadcaster, vilken senare modifierades under modellbeteckningen Telecaster (med två mikrofoner). Fender konstruerade

även den första massproducerade elbasen 1951, Fender Precision Bass. 1954 introducerades Stratocaster som har en rundare kropp och tre mikrofoner. Fender Telecaster tillverkas fortfarande och i stort sett samma konstruktion som 1948. Keith Richards och Bruce Springsteen är två kända användare. Både Telecaster och Stratocaster är två av dom mest populära gitarrmodeller och kan fås i

otaliga kopior, men en äkta Fender är fortfarande en drömgitarr för dom flesta ungdomar som vill bli gitarrister. The Fender Electric Instrument Manufacturing Company tillverkar i dag bland annat gitarrer, elbasar, elpianon, steelgitarrer och förstärkare och har fabriker i flera länder. Leo Fender avled i sviterna av Parkinsons sjukdom 1991. Han gick aldrig någon kurs i elektronik.

Text: Tommy Grahn.

Ruben Coster med sin glassmaskin av märket Husqvarna "Reliance".

RETRO:

Glass i stora lass till pensionatsgäster

När jag växte upp på 1940-50-tal bodde jag på Furuhöjdens pensionat, som mina föräldrar byggt strax före kriget. Senare kom pensionatet att nyttjas för starten av Tjärnö marinbiologiska laboratorium, nuvarande Lovécentret.

Vi hade själva ett 20-tal rum och dessutom hyrde vi in gäster i stugorna runt om på ön. Under högsäsong kunde det vara upp till 100 middagsgäster.

Den första tiden fanns det varken kyl eller frys. Det var då som glassmaskinen

blev ett omtyckt hjälpmedel under varma sommar dagar.

Maskinen tillverkades under perioden 1910-1940. Den består av en trätunna med en roterande stålcyllinder, som vid vevning roterar åt ett håll medan innerdelen går i motsatt riktning. I cylindern finns ett galler med avskrapningsfunktion. Två varianter av glassmaskinen har tillverkats, en för hushåll, cirka tre liter, och en för storkök på cirka sju liter.

Glassmeten består av

grädde, ägg, socker och vaniljstång. Smeten hålls i stålcyllindern. Därefter fylls spalten mellan cylindern och trätunnan med en blandning av salt och is. Sedan är det bara att veva på i så där en timma, ibland mer. Jag vet, för på den tiden var barnarbete en utmärkt drivkälla.

Belöningen bestod vanligtvis av en underbart god glass.

Text: Ruben Coster

Foto: Ann-Katrin Eklund

*Försvarslinjen vid Torim är
fortfarande fullt synlig i naturen.*

Månadsmötet vid Torim

Onsdag den 3 maj var vi många medlemmar som mötte upp vår guide för kvällen, Bo Magnusson.

Kvällens vandring vid Torim, Tanums kommun, hade temat ”försvarslinje under andra världskriget”.

Förutsättningarna för att bygga en försvarslinje i detta område cirka 10 kilometer från norska gränsen var följande; anfallet mot Danmark och Norge 1940, strategisk plats med bergspass och bra skjutvinklar.

Anläggningen ingick i en försvarslinje för att bemöta en eventuell tysk invasion.

Området, som byggdes upp i all hast, bestod av pansarvärn, garage, kulsprutevärn och stridsvagnshinder.

Under hela tiden kriget pågick var området bemanat av svensk militär. Dessa soldater hade då flera pansarvärn och kulsprutevärn till förfogande om något skulle hända.

Ett kulsprutevärn kunde ha upp till åtta kulsprutor till

försvar, man kan tänka sig vilket oljud detta medförde vid skottlossning.

Området var fullt utrustat till slutet av 1950-talet.

Vandringen tog knappt två timmar i ett härligt försommarväder och Bo i höjform, lika påläst och duktig som vi är vana vid!

Ännu en gång har vi medlemmar fått ta del av intressant historia i vårt närområde.

Text & foto: Rolf Lindqvist.

Foto Uncoated www.pexels.com

HISTORISKA NÖTTER

LONDON

Fråga 1: Buckingham Palace är den brittiska regentens residens sedan 1837. Vilken regent flyttade då in?

1. **Georg III** x. Vilhelm IV 2. **Drottning Victoria**

Fråga 2: London var värd för sommar-OS för andra gången 1948. Vilket år var man värd första gången?

1. **1904** x. 1908 2. **1916**

Fråga 3: ”Den stora branden” gjorde hundratusen londonbor hemlösa. När inträffade branden?

1. **1632** x 1666 2. **1689**

Fråga 4: I Greenwich i London finns ett berömt skepp bevarat. Vilket skepp?

1. **Belgravia** x. **Cutty Sark** 2. **Ballantine**

Fråga 5: Vilken gata i London förknippas med ”Swinging London” på 1960-talet?

1. **Carnaby Street** x. **Hampton Road** 2. **Savile Row**

Lycka till – helst utan Internet.

Med vänlig hälsning Jan

Historisk minneshögtid

Kopparstick av G. de Lode efter
teckning av N. Stibolt

*För 300 år sedan pågick
det stora nordiska kriget.
Karl XII förberedde ett
andra anfall mot Norge
med en stor uppladdning i
Strömstad.*

För att stoppa detta anfölls Strömstad av en dansk-norsk styrka under befäl av Peter Tordenskiöld den 8 juli 1717. Efter flera tim-

mars beskjutning av staden satsade Tordenskiöld på en landstigning på Laholmen men anfallet slogs tillbaka och Tordenskiöld fördes särad ombord.

Strömstads historieförening tillsammans med Strömstads kommun högtidlighåller minnet av striden med en ceremoni på Laholmen lördagen den 8 juli 2017.

Text: Nils Modig

SHF på bokmessa

Strömstads Historieförening fanns på plats i samband med årets Spring Word Festival i Strömstad.

En av aktiviteterna var den lokala bokmessa som arrangerades på Valborgsmässoaftonen i Fars sal i Stadshuset. Där kunde SHF informera om föreningens verksamhet samt vårt bokprojekt ”Strömstad - så formades staden”.

En annan programpunkt var Speakers Corner, där de medverkande fick möjlighet att presentera sina böcker mer ingående. Från SHF var det cirkelledaren Åke Sundemar som berättade om bokens tillkomst och det arbete som de nio medlemmarna i cirkeln hade lagt ned i över ett års arbete. Summa summarum en lyckad helg då SHF dels fick ett antal nya medlemmar, dels försäljning av ett antal böcker.

Text och foto: Åke Svanberg

På Speakers Corner fick Åke Sundemar, cirkelledare för vår Strömstadsbok, tillfälle att beskriva arbetet bakom bokens tillkomst.

SHF-resan till Munkedal

Att arrangera en resa går väl an, att fantisera om hur den kommer att bli är inte omöjligt, det svåra är väderleken som inte går att planera men betyder väldigt mycket.

Trots en iskall och regnig vårdag mår vi gott vi som var med till Munkedal. Vår resa började vid Åtorps Herrgård där Munkedals Järnvägsförening iordningsställt en hållplats för museijärnvägen. Björn Jacobsson hälsade oss välkomna och resan gick mot Munkedals hamn.

Här fick vi historien kring järnvägens uppbyggnad i slutet på 1800 talet. Resan fortsatte till Munkedals nedre station och ett besök på föreningens museum.

Mitt på dagen fick vi en god lunch på Torreby slott. Det var skönt att komma in i värmen och få varm mat efter en kylslagen förmiddag. Anita Olausson gick på bussen efter lunch och guidade oss genom Munkedal och berättade bygdens historia. Hon var väl påläst och berättade om människor som kom till trakten från stenålderstid fram till idag.

Bussfärden slutade vid Hembygdsmuseet i Munkedal. Sverker Balksten tog emot oss och koncentrerade sin historiska berättelse till brukets historia och betydelse för Munkedal som samhälle. Hembygdsgemenskapens medlemmar fanns på plats och serverade oss kaffe med dopp. Härligt! Tack till båda föreningarna för ett enastående mottagande. Hoppas att vi får gengälda er någon gång.

Text: Sonia Svensson

Foto: Rolf Lindqvist.

Producent Bodil Tingsby, t.v., går igenom manus med Camilla Hedin, Strömstad, som spelar en av Emilie-rollerna.

Skarpt läge för Emilie-filmen

Filmprojektet om Emilie Flygare Carlén går nu in i inspelningsfasen.

Ett antal inspelningsplatser både i norra Bohuslän och på andra håll har nu fastställts i detalj. Redan den 5-6 juni skall ett antal scener spelas in i Chalmerska huset i Göteborg. Den 14-15 juni skall filmning ske till havs på fartyget Atene utefter västkusten.

Rossö blir inspelningsplats den 18-20 juni med ett antal skådespelare och medverkande statister. Längre fram i sommar fortsätter

Fartyget Atene, med Skärhamn som hemmahamn skall filmas utefter västkusten med Emilie och hennes far sjökaptenen ombord.

teamet sitt arbete i bl a Strömstad och Mjölkeröd i Tanum.

Ett antal personer från bl a SHF och Strömstads Museum är hårt engagerade i projektet. Dessutom har filmgruppen fått starkt stöd från bl a hembygdsföreningarna på Rossö och i Hogdal med allehanda

rekvisita för att skapa så tidstroga miljöer som möjligt.

- Vi är oerhört tacksamma för det engagemang som vi mött i planeringen av den här filmen, säger huvudproducent Bodil Tingsby.

De SHF-medlemmar som är intresserade att se hur en filminspelning på fältet går till kan lämpligen besöka Rossö den 19-20 juni då inspelningar skall ske på bl a Killingholmen och Långebyggan.

*Text: Åke Svanberg
Foto: Tage Ödlund*

Kommande möten

Månadsmöte

KAFFE/VÅFFLA

Friluftsmuseet Strömstad
onsdag 7 juni kl. 19.00

Månadsmöte

"SLAGET OM STRÖMSTAD 300 ÅR"

Statarlängan Blomsholm.
Föreläsare Bo Magnusson/Ulf Hansson
onsdag 5 juli kl. 19.00

Månadsmöte

HISTORISK VANDRING.

Ulseröds kvarn. Havstensund
Resa i egna bilar. Samling Strömstads museum
kl. 18.15 Onsdag 2 augusti.

Månadsmöte

ELVIRA MADIGAN OCH SIXTEN SPARRE

Onsdag 6 september Folkets Hus kl. 19.00
Föreläsare Kathinka Linde.

Medlemmar!

Sedan starten för 21 år sedan har
textrutan brevid aldrig varit tom!
Hjälp oss fylla den även i framtiden!

Nya medlemmar i SHF: Mycket välkomna:

Margaretha Nordström.	Strömstad	Susanne Johansson	Strömstad
Rolf Sundemar.	Trollhättan	Mikael Hoffström	Strömstad
Morgan Jerer.	Strömstad	Anita Rylander.	Strömstad
Karl Anders Odelius.	Trollhättan	Lennart Lenman	Strömstad
Ronnie Brorsson.	Strömstad	Ina Hellman	Strömstad
John Johansson.	Strömstad	Per-Arne Hellman.	Strömstad

Vi Sponsrar Strömstad Historieförening

